

Kunst

Beeldend kunstenares Cindy Sherman onderzoekt al vier decennia in hoeverre onze identiteit klopt met ons uiterlijk. De gekwelde vrouw, de eenzame ziel, de arrogante snob... Wil de echte Cindy Sherman nu opstaan.

Tekst

Marieke Sibarani

Fotografie

Naam Achternaam

UNTITLED

Van clown tot man, van filmster tot lijk, ze is het allemaal. Honderden gedaantes passeren de revue in het werk van Cindy Sherman (New Jersey, 1954). Toch moet de toeschouwer heel goed kijken wat het werk precies beoogt. Sherman spiegelt ons de rauwe werkelijkheid voor: hoe kijkt de samenleving naar de vrouw en hoe wil zij worden gezien?

Het fotografiemuseum in Antwerpen, FOMU, komt met een uitgebreide tentoonstelling met meer dan honderd werken van Sherman, verdeeld over twee exposities: *Anti - Fashion* en *Early Works*. Een overzicht van Cindy Shermans' werk vanaf haar start in de jaren zeventig tot nu.

Cindy Sherman is een van de meest opvallende beeldende kunstenaars die met fotografie werkt. Op elk werk is zij haar eigen model zonder dat er sprake is van een zelfportret. Bovendien is ze haar eigen fotograaf, stylist, setdresser en grimeur. In haar werk komt niet haar eigen identiteit aan bod, maar beeldt ze telkens een ander type vrouw uit, alsof ze zichzelf opnieuw determineert. Ze is gefascineerd door de beeldtaal, de manier hoe een werk wordt vastgelegd is ondergeschikt aan het beeld dat ze wil laten zien. Weergegeven door haar eigen lijf in honderden gedaantes. Zoals ze zelf ooit zei: “Ik zou willen dat ik elke als Halloween kon beleven, me kon verkleden en *go out in the world as some eccentric character*.”

Al sinds 1977 plaatst Cindy Sherman zichzelf in haar eigen werk. In *Untitled Film Stills*,

een serie zwart-wit foto's, legt ze zich vast in zo'n zeventig werken, waar elke foto een afdruk is van een scène uit een nooit gedraaide film. Gebaseerd op films uit de jaren vijftig en zestig toont ze het beeld van stereotype vrouwen zoals die door de media wordt neergezet, en vervolgens door de maatschappij volledig wordt geaccepteerd – een spiegel van de beeldcultuur die bewust en onbewust een grote rol speelt in ons dagelijks leven en het beeld dat we van onszelf hebben, die van de wachtende, de afhankelijke, de verleidelijke en de hysterische, een rol waar Sherman naar lijkt te snakken, een hoofdrol, een ondergeschikte rol, een bijrol, een personage in haar eigen film.

Eigen interpretatie

Haar werken geeft ze de naam *Untitled* om te voorkomen dat de kijker het verhaal van de foto invult. Iedere vrije geest moet ruimte krijgen voor een eigen interpretatie.

Geboren in New Jersey, volgt Sherman de opleiding

“
**DE MECHANISMEN
VAN VERLEIDEN
EN VERLANGEN
DIE WE KENNEN
UIT DE MEDIA
WORDEN
TOEGEPAST
IN DE KUNST**

Bijschrift ... lorem ipsum voluptet
dolorem esta princip movaris
della fructis lorem ipsum voluptet
dolorem esta princip

Bijschrift ... lorem ipsum voluptet
dolorem esta princip movaris
della fructis lorem ipsum voluptet
dolorem esta princip

Bijschrift ... lorem ipsum voluptet
dolorem esta princip movaris
della fructis lorem ipsum voluptet
dolorem esta princip

in visuele kunsten aan Buffalo State College in New York. Samen met een aantal vrienden richt ze *Hallwalls* op, een non-profit kunstorganisatie die nog altijd bestaat. Er worden tentoonstellingen georganiseerd en televisieavonden, waarbij Sherman zich een keer verkleedt als Lucille Ball. Ze verkleedt zich uiteindelijk vaker, waarna dat de leidende factor wordt in haar werken.

In die tijd wordt Sherman onderdeel van de *Pictures Generation*. Een groep kunstenaars die door middel van kunst een kritische analyse van de massamedia maakt. Wat voor invloed heeft de massamedia? Wat is een geaccepteerde waarde en waarom nemen we die als vanzelfsprekend over? De mechanismen van verleiden en verlangen die we kennen uit film, reclame en televisie worden toegepast in de kunst. Sherman maakt foto's van zichzelf, verkleed als heldinnen uit B-films, van vrouwen die net voor of na een beslissend moment zijn vastgelegd – voor een ruzie, na een huilbui, gebroken, verleidelijk, afwachtend. De vrouw in verschillende gedaantes zoals wij haar zien, zoals de vrouw zichzelf ziet.

Spanningsveld

Volgens Rein Deslé, curator van het Fotomuseum in Antwerpen, houden de werken van Sherman ons een spiegel voor. “We kijken naar types, personages die volgens Sherman een rol spelen. De stereotypes van de vrouwen, heel af en toe beeldt ze een man uit, roepen de vraag op wat het is om vrouw te zijn.”

Wat laat een vrouw van »

Bijschrift ... lorem ipsum voluptet
dolorem esta princip movaris
della fructis lorem ipsum voluptet
dolorem esta princip

» zichzelf zien, hoe wil ze overkomen, wat wil ze verbloemen, wat benadrukt ze, wat zit er achter het omhulsel vrouw en aan de andere kant: wat verwachten wij als toeschouwer te zien? Door dit vrouwbeeld op een vaak provocerende manier neer te zetten, wordt ze als kunstenaar al snel in de feministische hoek gestopt wat haar overigens koud laat. Ze is vast meerdere malen door psychologen op Freudiaanse manier gestript en kunstcritici hebben haar ongetwijfeld op verschillende manieren uitgelegd, maar zelf licht ze haar werk zelden toe, laat staan dat ze zich laat verleiden om de oorsprong van een werk te duiden.

Deslé: “De kracht van haar werken is het consequent zijn. Haar lijf of gezicht als beeldtaal gebruiken doet ze nu al bijna vijftig jaar. Door de jaren heen heeft ze ook een band opgebouwd met meerdere modellen, zoals Comme des Garçons, John Galliano en Balenciaga, merken en ontwerpers die vanaf de jaren tachtig met haar samenwerken. Vaak krijgt ze carte blanche om kleding tot kunst te verheffen.”

De reacties door de jaren heen zijn divers, haar werken gaan tegen alle conventies in. Ze is ook nog eens een atypisch model. Ze trekt kleding aan die niet passend is, of ze legt zichzelf vast met een kneuzing. Deslé: “De vraag die ze oproept – hoe wordt een vrouw geconstrueerd door mode – is een spanningsveld waar niet iedereen door is gecharmeerd.” Wat is de invloed van kleding op de vrouw, op welke manieren draagt ze bepaalde kleding, wat is het doel en wat

is het effect? Ze toont hoe het een deel wordt van het lichaam en hoe haar identiteit wordt opgebouwd. Soms is het werk zo controversieel dat een campagne wordt geweigerd voor publicatie omdat het antireclame zou zijn.

In de jaren negentig komt er een omslag. Modehuizen omarmen plotseling haar pro-

vocerende kunst. *Heroin chic* doet zijn intrede. Modellen, zoals Kate Moss, met zwarte kringen onder de ogen, opvallend dunne armen en witte gelaatstrekken domineren de covers van modetijdschriften. Daar past de rauwheid van Sherman precies in. Modehuizen worden progressiever en kunst en mode komen door Sherman samen.

De tentoonstelling *Anti-Fashion* toont dan ook haar werken waarbij mode een rol speelt en waarin de heersende norm zichzelf lijkt te bijten. Het wringt en het is ongemakkelijk, de werken roepen vragen op en verontrusten.

Clown

In de serie *Untitled Clowns* zien we meerdere clowns door het gezicht van Sherman. Een clown maakt blij, is een kindervriend en ziet er van buitenaf gelukkig uit. Achter dat masker schuilt soms ver-

driet, maar wie zit er werkelijk achter de vermomming? Een moordenaar? Een verkrachter? Bij Sherman moet je altijd twee, misschien drie of vier keer nadenken voordat je de heersende norm die bij het personage past zomaar overneemt. Je krijgt niet altijd wat je ziet, sterker nog, wat je ziet is nooit de werkelijkheid. Altijd is er wel een dasje of een tasje bij een vrouw of man waarvan je je kunt afvragen of het een functie heeft, of is het een focusverschuiving van de eigenaar die iets moet verdoezelen? Het gaat altijd om uiterlijk vertoon. We willen erbij horen, bij een groep, een team, een samenleving, we willen opgenomen worden in een cult. We hebben het verlangen niet alleen te staan, de behoefte om gezien te worden. In hoeverre we onszelf in dit streven verloochenen, die vraag lijkt de overhand te hebben in de werken van Sherman. Ze geeft ons een buitenkant waarmee ze onze tekortkomingen aan het licht brengt. Wie durft te kijken in de spiegel van de ziel en de rol die hij zich aanmeet wil tellen, begeeft zich naar Antwerpen. «

ZIEN

Cindy Sherman,
tentoonstelling,

tot en met 2 februari 2025 te zien in FOMU Antwerpen. Het maakt deel uit van het themajaar ENSOR 2024. Cindy Sherman staat net als Ensor bekend om haar kritische commentaar op maatschappelijke conventies door toepassing van maskerade.

“SOMS IS HET WERK ZO CONTROVERSIEEL DAT EEN CAMPAGNE WORDT GEWEIGERD VOOR PUBLICATIE